bo morti esset uicin(us). mat(er) morientē
filiū meritis beati martini tota de
uotione commisit. Quod cū fecisset,
q(ui) mortis faucib(us) iam tenebat(ur). statim
uite donatus est. Tract(atus) sci grego
rii turonensis archiepi de miracu
lis sci martini epi et confessoris.

De gallis suauis (con)u(er)sis

Deficit lingua ste
rilis, tantas cupi
ens enarrare uir
tutes. Chara
rici cuiusdā regis
gallitie filius gra
uit(er) egrotabat, q(ui) tale tedium incurre
rat. ut spu solo palpitaret. Pat(er) aut(em)
ei(us) fetide se illi(us) arriane secte una cū
incolis loci subdiderat. S(ed) & regio illa
plus solito quā alie p(ro)uintie a lepra
sordebat. Cumq(ue) rex uideret urgue
ri filium in extremis dicit suis. Mar
tin(us) ille quē in gallis dicunt mul
tis effulgere uirtutib(us), cui(us) queso re
ligionis uir fuerit enarrate. Cui a
iunt. Catholice fidei p(ro)p(ri)u(m) pastora
li cura in corpe posit(us) gub(er)nauit, as
serens filiū cū patre & sco spu equ(a)li
substantia uel omnipotencia uene
rari. S(ed) & nunc celi sede locat(us) assiduis
beneficiis n(on) cessat plebi p(ro)prie p(ro)ui
dere. Qui ait. Si hec uera sunt q(ue) p(ro)
fertis. discurrant usq(ue) ad ei(us) templū
fideles amici multa munera depor
tantes. & si obtinent mei infantuli
medicinā. inquisita fide catholica
que ille credidit credā. Pensato (er)go
auro argentoq(ue) ad fili sui pondus.
transmisit ad uenerabilē locū sepul
chri. Quo plati. oblatis munerib(us) ex
orant ad beatū tumulū p(ro) egroto. S(ed)

insidente adhuc in patris pectori
secta, n(on) continuo integrā recip(er)e me
ruit medicinā. Reu(er)si autē nuntii,
narrauerunt regi se multas uirtu
tes ad beati tumulū uidisse dicen
tes. Cur aut(em) n(on) sanauerit filiū tu
um ignoram(us). At ille n(on) intelligens
n(on) ante sanari posse filiū n(isi) equalē
cū patre crederet xp(istu)m. in honore
beati martini fabricauit miro op(er)e
ecclesiam, expeditaq(ue) p(ro)clamat. Si sus
cip(er)e mereor uiri iusti reliquias. q(ue)cū
q(ue) p(re)dicauerint sacerdotes credā.
Et sic iterū suos dirigit maiori cū
munere. Qui uenientes ad beatū
locū, reliquias postulabant. Cumq(ue)
eis offerrent(ur) ex consuetudine dixe
runt. Non ita faciem(us). S(ed) nobis que
sum(us) licentia tribuat(ur) ponendi que
exinde iterū assumam(us). Tunc partem
pallii serici pensatam sup(er) beati con
fessoris sepulchrū posuerunt dicen
tes. Si inuenim(us) gr(ati)am coram expe
tito patrono que posuim(us) plus in se
quenti pensabunt, eruntq(ue) nobis in
benedictionē quesitā p(er) fidem. Vi
gilata (er)go una nocte, facto mane
que posuerant pensitabant. In qua
tanta beati uiri infusa ē gr(ati)a, ut tā
diu eleuarent in sublime ęreā libō.
quantū habere poterat q(ui) ascenderet
momentana. Cumq(ue) eleuate fuisset
reliquie. cū magno t(ri)umpho audi
erunt uoces psallentiū q(ui) erant in
ciuitate detrusi in carcere, & ad
mirantes suauitatē soni. interrogāt
custodes q(ui)d hoc esset. Qui dixerūt.
Reliquie domini martini in galli
ciā transmittunt(ur), & ideo sic psalli
tur. Tunc illi flentes. inuocabant scm

martinum ut eos sua uisitatione li
beraret. exterritisque custodibus et in
fugam uersis disruptisque obicibus retinacu
lorum liber populus surgit a uinculo. et sic
usque ad sancta pignora populo expectan
te uenerunt. osculando flentes be
atas reliquias. simulque et gratias bea
to martino pro sui absolutione red
dentes. quod eos dignatus fuerit sua
pietate saluare. Tunc relaxatis per sacer
dotem audice culpis; incolumes di
missi sunt. Quod uidentes gestatores
reliquiarum; gauisi sunt ualde di
centes. Nunc cognouimus quod dig
natus beatus antistes nobis peccatori
bus propitium se praebere. Et sic gratias a
gentes; nauigio prospero sequente
patrum praesidio. undis lenibus tempera
tis flatibus uelo pendulo mari tran
quillo uelociter ad portum galliciae
peruenerunt. Tunc commonitus a deo be
atus martinus de regione longinqua.
quia ibidem nunc sacerdos habetur aduenit.
Sed nec hoc credo sine diuina fuisse
prudentia. quod ea die se commoueret
de patria. qua beatae reliquiae de
loco leuatae sunt. et sic simul cum ip
sis pignoribus portum ingressus sit. Quae
pignora cum summa ueneratione
suscipientes; fidem miraculis firmant.
Nam filius regis amissa omni egritudine
sanus properat ad occursum. Beatus autem
martinus sacerdotalis gratiae accepit prin
au cipatum; et rex unitatem patris
et filii et spiritus sancti confessus cum omni
domo sua chrismatus est. squalorque
leprae a populo pellitur. et omnes infirmi
saluantur. nec umquam ibi usque nunc sup
aliquem leprae morbus apparuit. Taleque
ibi gratiam in aduentu pignorum

beati martini dominus tribuit; ut uirtutes
quae ibidem illa die factae sunt enarra
ri longum sit. Nam tantum in amore christi
nunc populus ille promptus est; ut omnes mar
tyrium libentissime susciperent si tem
pus persecutionis adesset.

De homine omnibus menbris contracto.

In biturico fuit quedam mulier quae
concipiens filium peperit. cuius poplites ad
stomachum calcanei ad crura con
tracti erant. manus autem adherebant
pectori. sed et oculi clausi erant; qui
magis monstrum aliquod quam homi
nis speciem simulabat. Qui cum non sine
derisione multorum aspiceretur. et mater
argueretur cur talis ex illa processerit;
confitebatur cum lacrimis nocte illum
dominica fuisse conceptum. Quem interi
mere non audens. ut mos matrum est
tanquam sanum puerum nutriebat;
adultumque tradidit mendicis. Qui
accipientes posuerunt eum in carru
cam. et trahentes ostendebant populis;
multum per eum stipendii accipientes. Dum
hec per longa tempora gererentur. anno
etatis sue decimo aduenit ad festiuita
tem beati martini; proiectusque a foris
ante sepulchrum miserabiliter decu
babat. Transacta autem festiuitate. ui
sum auditumque recepit; inde reductus
ad solitam consuetudinem postulabat
stipem. Post annum fere aut eo amplius
portatus est iterum ad sollempnitatem;
positusque est in loco in quo prius iacuerat.
Decursisque sollempnitatis festis; di
rectis omnibus menbris plenissimam ob
tinuit sanitatem. Que ne incredibi
lia fortasse uideantur. ego eum sospitem
uidi; nec audita ab aliquo. sed ab eius ore
narrata cognoui. Sed quia dixi pa

rentib' ei' ob peccatũ euenisse p coniugi
natione noctis dominice. Cauete o
uiri quib' sunt coniuncta coniugia
Sat ẽ aliis dieb' uoluptati opam da
re. hũc aut̃ diẽ in laudib' dei inpol
luti deducite. quia cũ euenerit. ex
inde aut contracti. aut epylentici.
aut lepsi nascunt̃. sitq; documtũ
ne malũ q̃d una nocte cõmittit̃.
p multor annor spatia pferatur.
Illud pre **De Paralitico sanato**
ceteris admirandũ miraculũ uobi
orantib' explicabo. q̃d post inmissum
merorꝭ cum lm. magnũ nobis gau
diũ patefecit. dũ & uirtute beati
ptulit. & q̃d titubabat auertit. cor
daq; nutancia ppłor. larga stabili
tatis firmitate muniuit. Nã cũ
uenerabilẽ dñice natiuitatis noc
tem sac̃ scis deducerem excubiis.
pcedentesq; de eccła ad basilicã sci
ire disponerem. quidã ex inergu
minis atrocior ceteris cepit nimiũ
debachari. & decerpens se atq; colli
dens clamabat. Frustra martini li
mina petitis. casso ei edẽ aditis. q̃
uos p multis ẽnnib' dereliquit
uris. & ecce uos abhorrens rome
mirabilia facit. cecor oclis lumn in
fundit. ibi paraliticor gress' dirigit.
s̃ & aliis q̃q; morbis. sua uirtute fi
nem imponit. Ad hanc diaboli uo
cem omis ppłs conturbat̃. & ñ solum
bruta minor corda. s̃ etiã nos ip
si pauore concutim̃. Ingredienti
bus aut̃ nobis cũ fletu magno
basilicã. omis pauimto psternim̃.
orantes ut sci uiri psentiã mereamr.
Et ecce un' bonulf nomine. cuius
tres annos p nimiã ualitudinis

febrẽ. man' ambe. cũ uno pede con
tracte erant. & ad festiuitatẽ bea
ti uiri. manib' directis. pede adhuc
debilis claudicabat. ante altare
scĩn sternit̃ orans ut qui sibi man'
aridas restituerat. pedẽ q̃q; contrac
tũ simili uirtute dirigeret. In hac
aut̃ oratione a febre nimia circũda
tur. & tanquã catenis in eculeũ ner
uor dolore torquet̃. Interea de sup
plitio dolor excitat contumacẽ. q̃ ue
nerat inquirere medicinã. cepit in
ferre calumniã. dicebat enĩ. O dom
ne martine sanitatẽ a te ñ tormta
quesiui. Quã sui meror. ut dolorib'
ñ affligar. Cũq; nos cũ fletib' cir
cũstantes beati psẽsolarem aduen
tũ. & int̃ hec scã sollempnia age
rent̃. oblatis sup altare sacris mu
nerib'. mysterio corpis ac sanguinis
xpi palla ex more coopto. molliunt̃
contracture neruor. & disrupto post
infirmi poplitis corio. diffluente
sanguinis riuo. pedẽ extendit in co
lu me. Q̃d uidens ego dõ omnipo
tenti grãs agens. luminaq; fletib'
madefacta gerens. in hac ad ppłm
uoce prupi. Timor a cordib' uris om
nis abscedat. q̃a beat' confessor no
biscũ inhabitat. Nec omnino cre
dite diabolo. q̃ nichil umquã ptu
lit uerũ. Ille ab initio mendax ẽ. &
in ueritate ñ stetit. Me aut̃ ista
dicente omnium luct' uertit̃ in
ingaudiũ. ipse etiã infirm' co
rã nobis assurgens. sup pedes con
stitit absolut'. Videns aut̃ hec om
nis ppłs in celũ clamore eleuato
plaudebat dicens. gloria in excel
sis deo. qui sicut quondã pastores

angelico lumine. ita nos hodie p̄sen
tia confessoris beati letificauit. et
eū nobis adesse p̄senti uirtute mō
strauit. Et sic a timore inimici om
nes erepti xp̄i p̄sidio roborati sunt.

E o tem *De mortuo suscitato.*
pore q̄ talia aput urbē turo
nicā gerebant. legati de hispaniis
idest florenti⁹ et exuperius ad chilpe
ricū regē ueniebant. Q̄s cū ad cōui
uiū ęcclię recepissem epulantibus
nobis eo q̄d se assererent ēē catholi
cos. florentius qui erat ętate senior
sollicite flagitat aliqua de beati
uiri uirtute cognoscere. At ego g̃
tias agens deo. interrogo si uel nomē
ei⁹ in illis regionib⁹ audiret. uel ui
ta ei⁹ legeret ab aliq̄. Hec me interro
gante ait magnifice in illis locis
honorari nomē ei⁹. Sꝫ et se peculiarē
alumnū antistitis narrat dicens
sup se magnā ei⁹ uirtutē ostensam
fuisse. Auus inquit meus ante
multoꝝ annoꝝ curricula basilicā
in honore construxit beati mar
tini antistitis. pfectāq; ac elegan
ti ope exornatā. turonū clericos
religiosos destinat expetens pon
tificis reliquias. ut scilicet locū
quē mei⁹ nomine edificauerat. ei⁹
reliquiis consecraret. Q̄d cū fecis
set p singlos dies ueniebat. et pr̄
tus solo cū coniuge sci pontificis
auxiliū implorabat. Post multū
ū̄ temporis hic nascit̄. Cū aut̄ tri
mīsui ēēt a febre pulsat⁹ et in tan
tum exinanit⁹. ut papillā sugere
neq; ullū alimēti ualeret accipe.
interea pualante morbo cibo ne
gato. palpitante tantū spiritu so
lus transitu⁹ timet̄. Nec mora ipsum
q̄q; exalauit spm̄. Tē mat̄ mesta l'
auia ut de unice ac p̄mogenite so
bolis morte. app̄hensū in brachia.
ante altare beati martini iā exani
me corpusculū spe n̄ incerti deposue
runt. et tanquā si sciꝫ uisibilib⁹ cer
nerent oclis. auus alloquit̄ dicens.
Cū sollicitudine maxima curauim⁹
beatissime confessor tua hic pigno
ra deportari. quib⁹ morbi depelle
rent. febres extinguerent. fugaren
tur tenebre. et alie q̄q; infirmita
tes emundarent. p eo q̄d de te legan
tur plurima q̄ uel uiuens feceris.
uel post transitū opatis. Nā audi
uim⁹ te oratione mortuos suscitas
se. leprā osculo depulisse. demoni
acos curasse ūbo. uenena digito
compssisse. et alia multa fecisse.
Hic apparebit uirt⁹ tua. si et re
uixta fidē nr̄am hic resuscitaue
ris paruulū. Q̄d si n̄ feceris. n̄ hic
ultra colla curuam⁹. n̄ lum̄ accen
dim⁹. aut honoris alicui⁹ gr̄am ex
hibem⁹. Et hec dicentes relicto an
te corpusculo abierunt. Mane
aut̄ facto uenientes inuenerunt
eū ad altare cōmīsū. Hec miran
tes suscepit eū mat̄ in ulnis. et cog
noscens eū resumpsisse flatū ap
plicat ad papillā. et prim⁹ hausto
lacte confortat⁹ ē. Tē mat̄ cum
patre uel omī domo eleuata in
celū uoce. benedixert̄ dn̄m dicen
tes. Nc̄ dn̄e cognouim⁹ q̄a mag
nus es et facis mirabilia sol⁹. q̄ no
bis paruulū confessoris tui oratio
ne restituisti. Nā et loco illi maio
rē quā prius fecerant reuerentiam

exhibebant. Hec ab ipsius florentii ore ita gesta cognoui.

De fonte quem uiuens sanctus ut oriretur obtinuit.

Ex inde egressi. sanctonicum territorium ingressi sumus. Cumque in quodam conuiuio de beati martini uirtutibus fabularemur. hec inuir e ciuibus affirmantibus aliis uera esse fideliter retulit. Naiogialo uilla est in hoc territorio sita. quam cum sanctus martinus ad huc superstes in corpore adiret. obuium habuit uirum exhibentem aquam cum uasculo. Erat enim puteus ille de quo hec exhibebat. situs in ualle quasi passus mille a uilla. et ex eo incole hausta deferebant aquam. Te ait uir dei hominum aquam ferenti. Queso dilectissime contine manum tuam. et huic asello quem sedeo paululum aque ad bibendum indulge. Qui ait. Si necessarium ducis animal tuum adaquare accede ad puteum. et hauriens dabis ei. Nam ego quod cum labore detuli non prebebo. Et hec dicens preterit. Quo discedente ueniens mulier et ipsa aquam afferens mulina. dixit ei similiter uir dei; que ac si Rebecca quondam audiens nuntium dei. et tibi prebeo ait et asino tuo potum. non mihi labor est ut iterum hauriam. tantum uoluntas tua fiat. qui iter pergens necessitatem pateris. Et posito uasculo. dedit asino bibere. Que iterum hausta aqua impleto uasculo. reuertebatur ad uillam. quam prosequens sanctus ait. Reddidam tibi pro mercede beneficium. quia adaquasti asinum meum. Et positis genibus in terra orauit ad dominum ut loco illi fontis ostenderet uenam. Ac statim consummata oratione. disrupta terra fontem mirifice populis admirantibus patefecit. qui usque hodie beneficium prebet hominibus commanentibus in agro illo. In huius enim fontis ore est lapis in testimonium. qui uestigium retinet aselli illius super quem sanctus sedit antistes.

De incendio urbis pictaue.

Nec illud silendum puto. quod hoc tempore cum Plato episcopatum pictaue urbis adeptus est. uirtute sancti fuit ostensum. Domus adiuncte ecclesie incendio maximo cremabantur. ac scintillas cum carbonibus super ecclesiam uentus impellebat. Sed ille de puluere beati uiri sepulchri secum habens. eleuato chrismario contra ignem uentum subito in altum retollens partem flammas tecto ecclesiastico adherentes repulit. et sic ecclesia liberata est.

De eo quod agnes pictauensis abbatissa Venerabilis de nauta quodam retulit.

Cum agnes pictauorum sanctimonialium abbatissa. relatam sibi ab ipso cui contigit treuerico negociatore rem miraculi peruenisse sic retulit. Dum inquit mettim accessissem. sciscitatur me negociatorum de esse. Dixi. De pictauis. Dicit mihi. Si aliquando ad basilicam beati martini turonis fuisti. Dixi quod quando in atria deambularem. ibi me presentasse. Dicit mihi quale beneficium domini martini senserat. dum mettis salem negotiasset. et ad pontem mettis applicuisset. Dicit. Domine martine me et puerulos quos habeo et nauicellam meam tibi commendo. Interea recubantes in naui omnes condormiuimus. Mane de somno euigilans cum puerulis quos mecum habebam. inuenimus nos ad

portã treuericã· nescientes quomodo uenissent· qui adhuc mettis nos nos se credebant consistere. Qua ratione aut nauigatũ aut uolatũ sola cõmendatione beati martini nec fluuiũ sensim̃ & mosellę tumescẽtes undas naufragas euasim̃· & q̃d satis ẽ mirũ int̃ saxa nocturno tempe transiuim̃ incolumes· non nauta uigilante· ñ uento flante non remo adiuuante.

De uirtutib; beati uiri loco tiacensi ĩ monastio

Tempe post habito cũ usq; pictauã accessissem urbem· libuit gr̃a tantũ orationis monasterium loco tigiacensim adire· q̃ cong̃gatã monachoꝝ cateruã locauerat uir beat̃. Ibi enim mortuũ primũ suscitasse legit̃· & ex illo ad epatũ duct̃ scribitur. Ergo desideriatum ego expetens locũ p̃sternor ad cancellos anguli· in q̃ dicit̃ defuncti spm̃ reduxisse. Post effusis ũ cũ oratione lacrimis· ac celebratis sollempnit̃ missis· p cunctoꝝ abbatem si aliq̃d ibi dñs miraclm̃ ostendisset. Asseruitq; ille corã q̃ aderant fr̃ib; plerumq; ibi illuminari cęcos ac debiles integrari. Quid tam̃ nup sit gestum inquit t̃ doñe q̃a sollicite inquiris euoluam. Mulier quędã uicina loci huius paralisis humore pculsa· officium menbroꝝ omniũ usq; quaq; pdiderat· q̃ carruca imposita· duob; iãbentib; ferebat̃ circa domos diuitũ· ut inopię suę expleret necessitatẽ. Ergo allata ad hunc locũ paumito p̃sternit̃· lento conamine accedens· uelũ q̃d tegebat cancellum deuote osculatur dicens· Hic te beate confessor adesse credo· hic te mortuũ suscitasse testificor. Confido enĩ q̃d si uolueris poteris me saluare ac sanitati restituere· sicut quondã disruptis inferni faucib; defuncti animã reduxisti. Hec effata genas lacrimis rigabat uberim· ac statim impleta oratione· quicq̃d aridũ quicq̃d contractum· quicq̃d dissolutũ fuit· redintegratũ est mulieris in corpe a beati antistitis uirtute. Simili sorte & alius paraliticus ad hoc accedens monasterium· ut uelũ ipsius cancelli attigit amota omni debilitate sanus abscessit. Distat aut̃ ab urbe pictaua quasi stadia quadraginta.

De arbore erecta.

Fuit & in nobiliacense pago urbis turonicę arbor· quę ab impulsu uenti ruens· uiã publicã impediebat. Q̃d c̃ cũ uir beat̃ ageret· mot̃ misericordia· facto desup signo crucis erexit eam· q̃ usq; nũc stare iuxta uiã erecta uidetur. Etiã p̃mortua q̃a spoliata cortice· uiuebat tam̃ honore uiri. De qua cortice multi fidelit̃ eradentes· ut dilutã aqua sumebant· mox medicamina capiebant. Vidimus enĩ nos hanc arborem erectam.

De puero quodã manib; contracto.

Puer quidã manib; pedibq; contractis· de uilla themello in pago turonice urbis uici ambianensis adueniens ad basilicã sc̃i uiri· dũ int̃ reliquos petentes postularet uictus stipẽ· uisitat̃ a sc̃i uirtute direct̃ abscessit.

Item excerptũ ex hystoria gallorũ de obitu eiusdẽ beati p̃sulis.